

Huiszwaluwen in 1989

Met haar melkwhite stuit en tsjirpende drukke roepjes is de Huiszwaluw een soort die zelfs een leek op vogelgebied moet opvallen. De gewoonte om onder dakranden te nestelen brengt deze zwaluw -vanwege de poepjes die naar beneden druppelen- in conflict met bewoners voor wie die de properheid van hun huis heilig is. Gelukkig vinden de meeste "eigenaren" van een huiszwaluwkraamkamer het af- en aanvliegen van de oude vogels en het nieuwsgierige uit de nestopening kijken van de jongen wel gezellig, en laten ze de nesten zitten.

Het voorkomen van Huiszwaluwnesten in de eigen omgeving begint helaas een ongewoon beeld te worden. Het Vogeljaar heeft al eens een themanummer aan deze soort gewijd, en daaruit bleek dat de stand na 1978 sterk is afgenomen. In bepaalde regio's was binnen tien jaar tijds zelfs sprake van een afname met 85%.

Reden genoeg dus om extra-aandacht aan deze soort te besteden, temeer daar de oorzaken voor de opvallende achteruitgang nog niet met zekerheid achterhaald zijn. Herman Leys en Dick Jonkers (RIN) hebben daarom, in samenwerking met SOVON, in 1989 een onderzoek naar deze soort opgestart. Het onderzoek viel uiteen in twee delen.

Allereerst werd geprobeerd om zoveel mogelijk kwartblokken volledig te tellen op Huiszwaluwen. Daarnaast werd geprobeerd om de lokale situatie op en bij de nestplaats nauwkeurig vast te leggen middels voorgedrukte formulieren. Hieronder volgt een korte samenvatting van de resultaten.

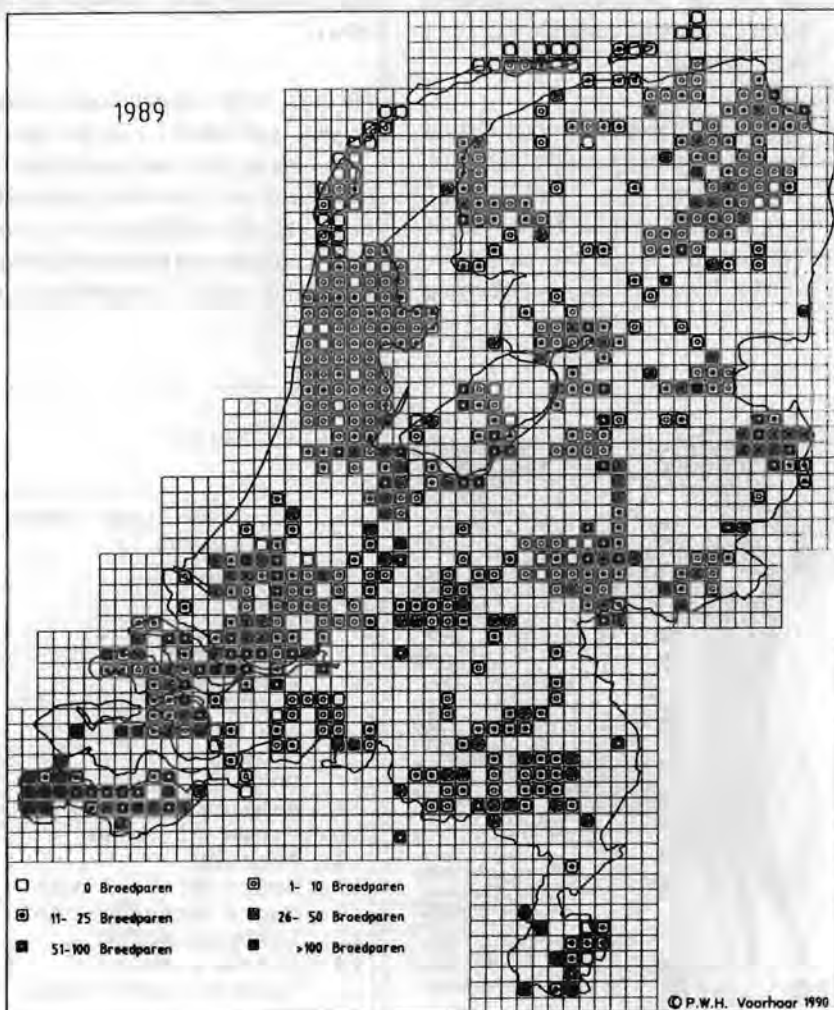
Er werden uit 1312 kwartblokken telgegevens ontvangen, betrekking hebbend op 26.376 broedparen. Natuurlijk werden lang niet alle Nederlandse kwartblokken onderzocht (figuur 1, alle volledig witte vakken). De onderzoekers komen via extrapolatie uit op een schatting van 70.000 tot 127.000 broedparen in 1989 in Nederland, een schatting die vermoedelijk nog aan de voorzichtige kant is. Dit getal is veel hoger dan verwacht. In de Atlas van de

Nederlandse Vogels bijvoorbeeld werd het broedbestand geraamd op 25.000-50.000 paren voor 1982-83, en sindsdien is de stand zeker niet toegenomen. Blijkbaar zijn de aantallen destijds flink onderschat, wat niet zo vreemd is gezien het feit dat onderzoek op landelijke schaal niet plaatsgevonden heeft. Overigens geeft het te denken omtrent de aantallen die in het verleden in ons land gebroed moeten hebben. Als we ervan uitgaan dat de stand in 1989 hooguit 25% bedroeg van die omstreeks 1970, moeten er toen zeker 300.000-500.000 paren in ons land hebben genesteld, mogelijk nog veel meer.

Van ongeveer 12.500 nestplaatsen werden uitgebreide gegevens ontvangen. De meeste nesten werden aangetroffen aan vrijstaande boerderijen (27%) en huizen in bebouwde kommen (25%). In nieuwbouw jonger dan zeven jaar werden vrijwel

geen nesten gevonden. Afwijkende nestplaatsen werden vastgesteld aan olietanken, reusachtige betonblokken en onder balkons van torenflats. De nestopening kon in principe in alle windrichtingen wijzen, zodat de nestexpositie een onbelangrijke rol lijkt te spelen. Dit geldt niet voor de kleur van daklijst en aanhechtingsplaats. Het merendeel van de nesten was bevestigd tegen een lichtgekleurde daklijst op een ondergrond van ruwe baksteen of een lichtgekleurde aanhechtingsplaats. Donkere kleuren als groen, blauw en zwart werden gemedend.

De meeste nesten (60%) bevonden zich op een hoogte van vijf tot zeven meter. Zeer lage of zeer hoge nesten zijn zeldzaam, al hielden enkele paartjes domicilie op een hoogte van liefst 30 meter. Het aantal nesten per bouwwerk varieerde van één tot 100, met een gemiddelde van 4,4. Grote kolonies van meer dan 50 nesten

Figuur 1. Gemiddeld aantal broedparen per kwartblok. In geheel lege blokken is niet geteld.

waren schaars en maakten nog niet 1% van het totale aantal nesten uit. Een dikke driekwart van de onder-vraagde bewoners had geen bezwaar tegen de aanwezigheid van de nesten. De rest vond het maar een smeerbeel en men mag gevoelig aan-nemen dat deze lieden (sommige) nesten verwijderden.

Het onderzoek is in 1990 voortgezet in iets gewijzigde vorm, en zal nog enige jaren worden volgehouden. Vanwege de vele medewerking in 1989 is het niet meer noodzakelijk om de nestplaatsen uitgebreid te be-schrijven.

De nadruk is daarom komen te liggen op het volgen van de populatie-ont-wikkeling. De tellers worden dan ook uitgenodigd om zoveel mogelijk dezelfde gebieden als in 1989 te blij-ven tellen. Nieuwe tellers wordt aangeraden een vast telgebied (kwartblok) te kiezen, en dit enkele jaren te blijven volgen (neem contact op met de DC). Ongepubliceerde telreeksen uit het verleden zijn eveneens welkom.

Overigens wijzen de eerste resulta-ten van 1990 er op dat dit jaar een in vergelijkbaar met 1989 tamelijk mager jaar is, net als bij de Oever-zwaluw. Dit moge een aansporing zijn tot deelname aan dit onderzoek!

BSP-Nietbroed-vogels

Eerste resultaten

De eerste maanden van het BSP-niet broedvogelproject zijn achter de rug en langzaam maar zeker komt de stroom met maandkaarten op gang. Waren er per 18 juni nog slechts 430 kaarten gearriveerd, eind juli was dit al ruim verdubbeld en we zitten be-gin augustus boven de eerste dui-zend. Let wel, de eerste duizend, want geluiden uit de districten doen vermoeden dat ons nog wat te wach-ten staat. Ook uit de DBA hoek komen positieve geluiden en, hoe-wel de verspreiding van het mate-riaal onder de DBA-ers wat langer op zich heeft laten wachten, moet het mogelijk zijn om nog een deel van de gegevens van 1989 uit deze hoek te verkrijgen, en zeker die uit 1990.

Nu eerst even wat getalletjes. Zoals te zien is in tabel 1 zijn een aantal districten na een wat matte start nu echt goed uit de blokken gekomen, en de rest doet zijn best om te vol-gen. Koploper van het eerste uur was Friesland, maar Noord-Holland

noord is ze, met de kersverse dis-trictscoördinator Ruud Brouwer, als een speer voorbijgezeild. Enkele waarnemers hebben hun notitie-boekjes werkelijk ondersteboven gekeerd en ook de Vogelwerkgroep-en doen van zich spreken. Natuur-lijk zijn gevens uit 1989 tot nu toe het best vertegenwoordigd. Dit is gezien het feit dat 1990 nog lang niet voorbij is niet zo verwonderlijk, maar het geeft toch wel aan dat de mensen hun best hebben gedaan om zoveel mogelijk gegevens van het vorige jaar te achterhalen. Hierbij onze dank voor deze inspanning, die gezien de hoeveelheid gegevens van enkele klanten toch wel wat kram-pende vingertjes zal hebben opgele-verd.

We draaien momenteel echter op een vrij beperkt groepje zeer actieve waarnemers en vragen daarom nog-maals iedereen zich er van te verze-keren dat zijn gegevens bij SOVON terecht komen. Hetzij door zelf de kaart in te vullen, hetzij door de archivaris van de vogel/natuurwerk-groep te benaderen.

Als de stijgende lijn erin blijft, en daar lijkt het wel op, kunnen we mis-schien aan het einde van dit jaar al een gedegen overzicht van enkele interessante soorten leveren. Ter indicatie zijn de nu aanwezige waar-nemingen geteld (tabel 2).

Huiszwaluw (Sjef Kerkhofs).

DISTRICT	Aantal Waarnemingen	
	tot 18-06	eind juli
1 Noord-Holland noord	6	631
2 Friesland	319	497
3 Groningen	36	36
4 Drenthe	7	8
5 Twente	0	1
6 Overijssel west	62	83
7 Flevoland	28	28
8 Noord-Holland zuid	198	406
9 Zuid-Holland noord	188	312
10 Utrecht	21	102
11 Veluwe	40	413
12 Achterhoek	36	38
13 Grote Rivieren	18	18
14 Zeeland	6	6
15 Noord-Brabant west	0	0
16 Noord-Brabant oost	69	68
17 Limburg noord	0	0
18 Limburg zuid	1	1
19 Zuid-Holland zuid	15	15

Tabel 1. Aantal ingestuurde waarnemingen (niet: exemplaren).